

Novela Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima

doi: 10.3935/rsp.v18i1.988

UVOD

Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (dalje ZODMF) uređuje fazu akumulacije mirovinske štednje u obveznom i dobrovoljnom mirovinskom podsustavu temeljenima na načelu individualne kapitalizirane štednje (tzv. II. i III. mirovinski stup).¹ Hrvatski sabor donio je 22. listopada 2010. njegovu petu novelu (NN, 124/10 od 8.11.2010). Ove izmjene i dopune ZODMF-a (ZIDZODMF/10) motivirane su trima različitim potrebama:

- 1) potrebom usklađivanja s Direktivom 2003/41/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 3. lipnja 2003. o aktivnostima i nadzoru institucija za pružanje usluga strukovnog mirovinskog osiguranja
- 2) potrebom uštede u Državnom proračunu zbog čega se smanjuje stopa državnih poticaja članovima dobrovoljnih mirovinskih fondova s dosadašnjih 25% na 15%
- 3) potrebom bolje i preciznije uredenosti postojećih normi u svrhu efikasnije zakonske provedbe.

S tim u vezi naznačujem glavne novine te ovaj prikaz, radi bolje preglednosti, dijelimo u tri dijela. Napominjem da je ZIDZODMF/10 dijelom stupio na snagu 16.11.2010., dok je stupanje na snagu danom pristupanja Hrvatske EU-u propisano za većinu odredbi koje su rezultat usklađivanja s pravnom stečevinom i koje se odnose na dobrovoljne zatvorene mirovinske fondove.

USKLAĐIVANJE S DIREKTIVOM 2003/41

Direktiva 2003/41/EZ propisuje aktivnosti i nadzor institucija za pružanje usluga strukovnog mirovinskog osiguranja. Dakle, odnosi se na različite vrste mirovinskih sustava i programa kojima su pokrovitelji poslodavci ili druge strukovne udruge. U tom kontekstu te uzimajući u obzir dozvoljenu strukturu dobrovoljnog mirovinskog sustava Hrvatske, usklađivanje s ovom direktivom odnosi se na zatvorene dobrovoljne mirovinske fondove. Smanjuju se ograničenja ulaganja navedenih zatvorenih mirovinskih fondova te se stvaraju uvjeti za prekogranične aktivnosti. Slijedeći zakonsku strukturu, ovdje grupiram osnovne izmjene.

Uvode se definicije novih pojmova (»zatvoreni mirovinski fond u drugoj državi članici«, »matična država članica«, »država članica domaćin«, »zatvoreni mirovinski fond s definiranim primanjima«, »nadležno tijelo«, »skrbnik«, »biometrički rizici«, »mirovinski plan« i »korisnik mirovine«).

Nakon ulaska RH u EU omogućuje se dobrovoljnom mirovinskom društvu iz Hrvatske da upravlja zatvorenim mirovinskim fondom u drugoj državi članici, kao i obrnuta situacija. Naime, dobrovoljno mirovinsko društvo iz druge države članice ili drugi investicijski upravitelji (npr. društva za upravljanje otvorenim investicijskim fondovima, investicijska društva,

¹ Djelatnosti isplate mirovina u ta dva podsustava uređene su posebnim zakonom (Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima i isplati mirovina na temelju individualne kapitalizirane štednje, NN, 106/99, 63/00, 107/07).

banke, društva za životno osiguranje) moći će upravljati zatvorenim mirovinskim fondom za potrebe pokrovitelja iz Hrvatske. Kod toga je predviđena i suradnja Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga s nadležnim tijelima u državama članicama. S tim u vezi utvrđuju se i uvjeti za oduzimanje dozvole za rad dobrovoljnom mirovinskom društvu ukoliko krši odredbe zakonodavstva koje uređuje područje rada i socijalne sigurnosti države članice domaćina. Zakon daje novu mogućnost dobrovoljnim mirovinskim društvima da nakon pristupanja Hrvatske EU-u ta društva upravljaju u državama članicama mirovinskim fondovima s definiranim primanjima. S obzirom da je riječ o različitoj vrsti mirovinskih fondova s obzirom na odredivost davanja (koja nisu dozvoljena u RH jer mi dopuštamo samo mirovinske fondove određenih doprinosa), zakonodavac je posebno uređio obvezu valutnog usklađivanja njihove imovine.

Nadalje, ZODMF omogućava da se kod ulaganja imovine mirovinskih fondova mogu upotrebljavati terminski ugovori, opcije i ostali izvedeni financijski instrumenti samo u svrhu zaštite imovine mirovinskog fonda uz uvjet da ukupna izloženost ne smije biti veća od neto vrijednosti imovine mirovinskog fonda. U svrhu veće zaštite imovine fonda odredba je dopunjena na način da za sve mirovinske fondove izloženost prema jednoj osobi na temelju izvedenih financijskih instrumenata ugovorenih s tom osobom ne smije biti veća od 10% imovine mirovinskog fonda ako se radi o banci sa sjedištem u RH ili drugoj državi članici OECD-a, odnosno 5% imovine, ako se radi o nekoj drugoj pravnoj osobi.

Novost je i to da se ulaskom u EU liberalnije uređuje režim količinskih ograničenja za ulaganje zatvorenih mirovinskih

fondova te se omogućava da imovina zatvorenog mirovinskog fonda bude ulagana u dionice, obveznice i ostale vrijednosne papire koji ne kotiraju na burzi ili se njima ne trguje na organiziranim tržištima.

Posebno se definira i uređuje poslovanje skrbnika zatvorenog mirovinskog fonda. Naime, takav fond nakon pristupanja RH u EU može imati skrbnika sa sjedištem u drugoj državi članici. Moguće je da to bude investicijsko društvo, banka ili depozitar sukladno odredbama koje reguliraju poslovanje investicijskih fondova, a koji za te poslove imaju odobrenje od strane nadležnog tijela države članice.

Novina je i to da je zaključenje ugovora o članstvu u zatvorenom mirovinskom fondu sada izrijekom definirano kao pravni temelj uspostavljanja članstva. Dakle, više nije dostatno samo prihvaćanje statuta, informativnog prospekta i prva uplata doprinosa kao oblik sklapanja usmenog neimenovanog ugovora.

U svrhu bolje obaviještenosti i veće preglednosti ulaganja, ZIDZODMF/2010 utvrđuje podatke i izvještaje koje društvo koje upravlja zatvorenim mirovinskim fondom mora dostavljati članovima takvog fonda.

I konačno, detaljno se uređuju obveze mirovinskog društva iz RH koje za potrebe poslodavaca upravlja mirovinskim fondovima s definiranim primanjima u državama članicama u kojima je to dozvoljeno (u RH nije).

SMANJENJE DRŽAVNIH POTICAJA

Tijekom 2010. godine došlo je do pohvalnih izmjena poreznih propisa² prema kojima u rashode poslodavca ulaze uplaćene premije dobrovoljnoga mirovinskog

² Vidi čl. 4., 6. i 9. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN, 80/10) te čl. 1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit (NN, 80/10).

osiguranja do visine 500 kn za svaki mjesec poreznog razdoblja, odnosno ukupno do 6 000 kn godišnje.³ U istom su opsegu oslobođene poreza na dohodak i osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost te ostali obveznici poreza. Time se konačno uspostavlja dosljedna politika poreznog izuzeća u fazi akumulacije mirovinske štednje.

Slijedom navedenih izmjena, ZID-ZODMF/10 smanjuje poticajna sredstava iz državnog proračuna koja se odobravaju dobrovoljnom mirovinskom društvu za članove dobrovoljnog mirovinskog fonda s 25% na 15% od uplaćenog doprinosa pojedinog člana fonda u prethodnoj kalendarskoj godini, ali najviše do uloga 5 000 kuna po članu fonda tijekom jedne kalendarske godine (dakle, maksimalna poticajna sredstva sada iznose 750 kn, a prije su iznosila 1 250 kn). Propisano je da se nova stopa primjenjuje i na uplate u 2010. Osim toga, zakon ovlašćuje Ministarstvo financija za nadzor zakonitog utvrđivanja i korištenja poticajnih sredstava iz državnog proračuna.

Procjenjuje se da će ovo smanjenje stope državnih poticaja imati utjecaja na smanjenje rashoda u državnom proračunu i to za 2010. godinu u iznosu od 18 272 816 kuna u odnosu na planirane rashode, a u 2011. godini za 20 772 816 kuna.

OSTALE IZMJENE

Uvidjelo se da je pojedine zakonske odredbe bilo potrebno precizirati, odnosno izvršiti određena poboljšanja koja su pravno-tehničke prirode, kako bi se doprinijelo efikasnijoj provedbi zakona u praksi. S tim u vezi učinjene su sljedeće izmjene.

Prvo, mirovinska društva izuzimaju se od primjene članka 163. Zakona o radu

(NN 149/09), dakle ne moraju imati predstavnika radnika u nadzornom odboru.

Drugo, omogućeno je da se sredstva mirovinskog društva koje upravlja mirovinskim fondom ulažu u depozite, potvrde o ulozima ili repo poslove kod banaka u RH, državi članici EU-a i državi članici OECD-a.

Treće, jasnije se propisuju obveza Središnjeg registra osiguranika i dobrovoljnog mirovinskog društva o izdavanju dokumenta o udjelu u mirovinskom fondu koji treba pokazivati broj obračunskih jedinica i vrijednost obračunske jedinice i to u odnosu na obvezni i dobrovoljni mirovinski fond (prije se obveza odnosila samo u odnosu na obvezni mirovinski fond).

Četvrto, značajna je izmjena prema kojoj Agenciji za nadzor financijskih usluga više nije potrebna prethodna suglasnost Vlade RH kako bi u slučaju većih poremećaja na tržištu mogla ograničiti pojedina ulaganja mirovinskih fondova. Time je agenciji kao regulatoru pojačana neovisnost, ali je povećana i njezina odgovornost glede brzine same reakcije u svrhu zaštite imovine članova mirovinskog fonda. S istim ciljem učinjene su još dvije izmjene. Naime, zbog volatilnosti tržišta agenciji je dana mogućnost da u postupku nadzora mirovinskom društvu naloži posebne mjere koje su potrebne da bi društvo poslovalo u skladu s odredbama ZODMF-a i podzakonskim propisima. Također, mirovinskom društvu zabranjuje se davanje zajma ili jamstva iz imovine mirovinskog fonda bilo kojoj pravnoj ili fizičkoj osobi.

Peto, za članove dobrovoljnog mirovinskog fonda koji su ispunili uvjete za prestanak članstva, a koji na osobnom računu imaju manje od 10 000 kn ukupno, dobrovoljno mirovinsko društvo može im

³ Sukladno čl. 33. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN, 80/10) za 2010. godinu oslobođenje od oporezivanja odnosi se samo na uplaćene premije ukupno do 3 000 kn na godišnjoj razini, pod uvjetom da su uplate izvršene u 2010. nakon 1.7.2010.

isplatiti cjelokupni iznos jednokratno, bez prava naplate izlazne naknade. Time se izbjegavaju nesvršishodne obročne isplate male akumulirane mirovinske štednje.

I konačno, uslijed potrebe terminološkog usklađivanja s drugim pozitivnim propisima RH te ispravljanja zakonskih pogrešaka učinjeno je nekoliko normativnih zahvata.

LITERATURA

Directive 2003/41/EC of the European Parliament and of the Council of 3 June 2003 on the activities and supervision of institutions for occupational retirement provision. *Official Journal L* 235, 23/9/2003, pp. 10-21. Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0041:EN:HTML>

Vlada Republike Hrvatske (2010). *Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, s konačnim prijedlogom zakona, srpanj 2010.* Posjećeno 25. 10. 2010. na mrežnoj stranici Hrvatskog sabora <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=35183>

Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. *Narodne novine*, br. 49/1999, 63/2000, 103/2003, 177/2004, 71/2007, 124/2010.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. *Narodne novine*, br. 124/2010.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit. *Narodne novine*, br. 80/2010.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak. *Narodne novine*, br. 80/2010.

Ivana Vukorepa